

1946-BÓL VALÓ DOKUMENTUMOK A PILISI ERDŐK
PUSZTÍTÁSÁRÓL

dr. Nagy Domokos Imre

Az itt közölt dokumentumokat "A magyarországi természet védelmének története" című könyv anyaggyűjtése során találtam, melyhez fel is használtam. Azonban önálló közlésüket is fontosnak érzem.

Hogy hazánkban az 1945-47 közötti időszakban a természetpusztítás - erdőirtás, orvhalászat, orvadászat - rendkívüli méretű volt, az köztudott. A kortársak előtt nem volt titok az sem - bár ezt nem volt célszerű hangoztatni, - hogy az akkori belügyi szervek látszólagos tehetetlenséggel szemlélték az eseményeket. Arról azonban saját jól felfogott érdekében senki sem beszélt, hogy több hivatalos szerv - elsősorban az eleve kommunista irányítás alatt álló rendőrség - nemegyszer összejátszott a bűnözőkkel. Így ment ez egészen a "kékcédulás" választásokig, amikor megváltozott a rendőrség magatartása. Nagy a valószínűsége annak, hogy ezek a bűnpártolások a kispárti irányítás alatt lévő kormányzat lejáratait célozták.

Ezek az események jórészt még feltáratlanok, főleg azért, mert egészen az elmúlt évekig az adatok nyilvánossághozatala nem volt "célszerű", bár az utóbbi években már nem járt olyan veszéllyel, mint mondjuk tíz éve. Tavaly közölt okmánypublikációmban /Vadászati felügyelői jelentések 1946-ból. OEE-EK XVII., 38-53. old./ már hoztam nyilvánosságra ilyen adatokat.

A most közölt dokumentumok azért érdekesek, mert a rendőrség egyes szerveinek az erdészeti szervezettel szembeforduló bűnpártoló magatartását egyértelműen bizonyítják.

A kommunista Házi Árpád alispán - később 1950 után miniszter - intézkedésére egyelőre nem találtam adatot.

1.

1946. június 26.

Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye főispánjának átirata a vármegye alispánjához az erdőpusztításokkal kapcsolatban

SZÁM: 1473/fi/1946.

Határidő: 10 nap

A válaszirat alapjául szolgáló rendelet, megkeresés, jelentés száma: -

TÁRGY: Erdőpusztítások sürgős megakadályozása.

Pest-Pilis-Solt-Kiskun
vármegye főispánja
Budapest 4. Postafiók:
XXIII., XXIV. és 375.

"Sürgős"

Alispán Úr!

A belügyminiszter úrhoz a következő felterjesztést tettem:

Bár a földművelésügyi és belügyi kormányzat, valamint az én részemről is számos rendelet jelent meg a rendszertelen és jogtalan fatermelés, és ezzel kapcsolatban a katasztrófális erdőpusztítás megakadályozása céljából, gyakorlati eredmény azonban nem mutatkozik. Az erdőirtás oly mértéket öltött, hogy immár a napi sajtó is kénytelen annak tragikus következményeivel foglalkozni.

A jelen viszonyok között az erdőkben rejlő nemzetgazdasági értékek elsőrendű fontosságának felismerése, az államerdészeti személyzet nehéz hivatásának teljes méltányolása, az oktalan erdőpusztítások következményeinek meglátása a 198/1946.közell.fi. sz. rendeletemben megfelelően kifejezésre jutott. Sajnos azonban az önös érdekek az ország közkincsét képező erdeink faállományát továbbra is súlyosan fenyegetik. Hozzájárul ehhez a különböző hatóságok passzív magatartása, és sok esetben az erdőőri személyzet nehéz munkáját és kötelességének teljesítését gátló eljárása.

Ezen erdőpusztításokkal kapcsolatban a védszemélyzet teljesen tehetetlen.

Ennek oka részben az, hogy a védszemélyzet fegyvertelen, illetve fegyverhasználati joga nincs. Ezzel szemben az orvvadászok

minden esetben fegyverrel vannak felszerelve, a fatolvajok pedig csapatosan vágják a fát, és nem egy esetben fejszékkel támadták meg a védszemélyzetet.

Második, és legfőbb oka a rendőrség hathatós támogatásának hiánya. Ez nem csak abban nyilvánul meg, hogy az erdőgondnokságok megkereséseit legtöbb esetben figyelembe nem veszi, hanem abban is, hogy a faszállításokat nem őrzi ellen /SIC!-NDI/, és bár a származási igazolvány megszerzése kötelező, a lopott fa akadály nélkül kerül a piacra.

Hiba van azonban a központi rendőrkapitányságok szervezésében is. Ugyanis egyes községekben, pl. Pilisszántó és Pilisszentlászló községekben, melyekben úgyszólván az összlakosság falopással foglalkozik, a rendőrség ellátása biztosítva nincs, a rendőr személyzet tagja naponta felváltva más-más helybeli családnál étkezik. Ennek következtében hivatásuk betöltésére alkalmatlanok.

További oka a nagymérvű falopásoknak azon körülmény is, hogy a községi előljáráóságok is állítanak ki úgynevezett faeladási igazolványokat, és mivel a szentendrei rendőrségtől kapott felvilágosítás alapján ezeket az igazolványokat a rendőrség is elfogadja, ezen körülmény nagy mértékben járul hozzá a falopások terjedéséhez.

Nagy mértékben elősegíti a jogtalan fahasználatokat a büntető hatóságok késedelmes intézkedése, s azon körülmény is, hogy a büntetések kiszabásáról, illetve az eljárás eredményéről az illetékes erdőgondnokságokat - kérelmük ellenére - nem értesítik. Sok esetben oly késéssel intéződtek el a kihágások, hogy addig a község lakosságát kitelepítették. Azonkívül a büntetés olyan enyhe /20-100 ezer adópengő/, hogy a fatolvajlás nem csak kifizetődő üzletté válik, hanem ezen körülmény még serkentőleg hat azon személyekre is, akik talán eddig távortartották magukat a falopásoktól.

Ezek előrebocsájtása után csupán egy kirivó esetet jelentek. A felügyeleti tiszt ellenőrző körútja alkalmával február hó folyamán Pilisszántó község határában a volt Orosdi bárónő-féle erdőben községbeli fatolvajokat ért tetten. Ezek egy része szekerekkel vonult fel, hogy a kivágott fát azonnal elszállítsa. Az időközben helyszínre érkezett Nagy János átvett erdőőr jelenlétében felszó-

lította a szekeres tolvajokat, hogy a felrakott fát a kastélynál rakják le. A fatolvajok személyi adatait az erdőőr feljegyezte.

Alig fogtak hozzá a lerakáshoz, amikor több helyről fejsze-csapások hallatszottak. A felügyeleti tiszt és az erdőőr a különböző irányban dolgozó fatolvajok felé mentek, és /az/ adatok felvétele után a kastélyhoz érve a kocsit a fával együtt már nem találták a helyszínen.

D.u. a piliscsabai erdőhivatal vezetőjével együtt a felügyeleti tiszt Pilisszántó községbe ment, hogy a rendőrség azonnali beavatkozását kérje. A rendőrszoba azonban zárva volt, bár egész d.u. ott tartózkodtak, egyetlen rendőrt sem sikerült megtalálni.

A község házára érve a főjegyző éppen a faeladási igazolványok kiállításával foglalkozott.

A fennálló rendelkezések alapján az erdőigazgatóság kiküldöttje felszólította a főjegyzőt, hogy az igazolványok kiállítását azonnal hagyja abba, és a jövőben tartózkodjék ilyenek kiállításától.

Az erdőigazgatóság kiküldöttje megkérdezte a főjegyzőt, milyen intézkedéseket tett a rendőrség a falopások megakadályozása céljából, tekintettel arra, hogy napközben úgyszólván az egész község lakossága állandóan fűrészszel és fejszével jár az alig 500 m-re levő erdőben, és hozza be a fát. A főjegyző kijelentette, hogy a rendőrség szerint az őrszemélyzet nem köteles az erdőbe menni. Erre viszont nincs is szükség, mert elegendő, ha a rendőrség a falu bejáratánál áll, s a lopott fát elkobozza.

Ilyen előzmények után az erdőigazgatóság kiküldöttje személyesen felkereste a szentendrei rendőrkapitányságot, hogy a visszaállapotok megszüntetését és a rendőrség hathatós támogatását kérje. Az őrszemélyzeti parancsnok elismerte, hogy a pilisszántói rendőrbiztos ellen már számtalan panasz futott be, és az esetet majd kivizsgálja. Minthogy maga is belátja, hogy a községbeli rendőrség étkeztetésének módja miatt feladatát elvégezni nem tudja, kérte, hogy a rendőrség étkeztetéséről az erdőkincstár gondoskadjék. Erre természetesen mód nincs. Faeladási igazolványokkal kapcsolatban előadta az őrszemélyzeti parancsnok, hogy a jegyzőértekezleten elhatározták, miszerint az előljároságok által kiállított

faeladási igazolványokat a rendőrség elfogadja, mert az erdőhivatalok sok esetben távol fekszenek, és az érdekeltek nem tudják a származási igazolványokat beszerezni. Az erdőigazgatóság kiküldöttje szabályellenesnek minősítette a határozatot, hivatkozván a 499/1945.kb. sz. határozatra.

Különbén jellemző a viszonyokra, hogy a szentendrei rendőrbíróság március hó 2-án kelt 37/1946. sz. megkeresésében értesítette a pilisszentkereszti erdőhivatalt, hogy Németh Katalin fiatalkorú pilisszántói lakost falopáson tetten érte, de a nevezett a rendőrség felszólítása dacára nem volt hajlandó a lopott fát átadni.

Egyúttal tájékoztatásul mellékelem Nagy János erdőőr fegyverviselése tárgyában felvett jegyzőkönyv hiteles másolati példányát is. Mindebből látható, hogy a rendőrség nem hogy nem támogatja a védszemélyzetet hivatásának teljesítésében, hanem eljárásával a védszemélyzet tekintélyét annyira lejáratta, hogy a fatolvajokkal szemben teljesen tehetetlen, s csupán kárbejelentésekre szorítkozik. A pilisszentkereszti erdőhivatal eddig 1650 kárbejelentésnél tart.

Ezen első ellenőrzése alkalmával megállapította, hogy a 2/a 20 k.holdas erdőrészletet már 1/3-ad részben kipusztították.

1946. évi május hó 17-én a felügyeleti tiszt kiszállása alkalmával ezen erdőrészletet teljes egészében, míg a kastély felett levő 3/a 24 k.holdas erdőrészletet 1/3-ában letarolva találta, és a fennmaradó részt pedig továbbra is erősen lopják. A fatolvajok tömege dolgozik állandóan a jelzett erdőben, amennyiben sürgős intézkedés nem történik, 2-3 héten belül az egész terület le lesz tarolva.

Növeli a veszélyt az a körülmény is, hogy a jelzett erdőrész a Pilishegy déli lejtőjén fekszik, meredek lejtésű, s faállománya csupán sikeres alátelepülés, illetve alátelepítés után lehetne kihasználható. Így azonban az esővíz a termő réteget lemossa, és rövid időn belül az egész oldal elkopárosodik. Hozzájárul ehhez a nagymérvű és kecskékkal való legeltetés is. A szlovák ajkú lakosság tekintélyes része kitelepülésre jelentkezett, s így gátlás nél-

kül folytatja gyors iramban a jogtalan kitermelést. Foglalkozik ezzel még a jobb módú lakosság, mint a szegényebb népréteg is. Előbbi mészkemencéinek égetéséhez használja a fát, szegényebb része pedig eladásra. Utóbbiak a lovas gazdákkal fuvaroztatják el az erdőből a lopott fát feles alapon.

Hasonló a helyzet Pilisszentlászló községben is.

Tekintettel arra, hogy a védszemélyzet testi épségének, sőt életének kockáztatása mellett sem tudja /a/ rendszeres erdőpusztítást a rendőrség és a községi előljáróságok hathatós közreműködése nélkül megakadályozni, kérem Miniszter Urat, szíveskedjék a fent jelzett két községben uralkodó viszonyokról személyesen, illetve közegei útján meggyőződni, és az ügy sürgősségére való tekintettel rendelkezni.

Javaslom, hogy ezekben a községekben levő összes fa hatósági zár alá vétessék azzal, hogy az illetékes hatóság az erdőhivatalokkal egyetemben állapítsa meg, kinek van jogos úton szerzett fája, az így megállapított lopott fakészleteket haladéktalanul kobozzák el, és az a közellátás céljára fordítandó volna. Ezáltal a falopások feltétlenül megszűnnének.

Javaslom továbbá azt is, hogy lófogattal rendelkező/k/ közérdekű bérmunka jellegű fuvarozásra köteleztessenek, mert csak az ő támogatásukkal pusztul ki gyors iramban az erdő faállománya.

Amikor a fenti felterjesztésemet Alispán Úrral teljes egészében ismertetem, teszem azért, hogy a szorosán vett közigazgatási közegek részéről elkövetett szabálytalanságok és mulasztások kérésselhetetlen és a legszigorúbb megtorlásáról, a felmerült panaszok kivizsgálása után Alispán Úr azonnal gondoskodjék, s a kivizsgálás eredményéről engem tájékoztasson, mert nem tűrhető, hogy az erdők pusztítása egyes közigazgatási közegek nemtörődömsége miatt tovább folyjon.

Budapest, 1946. június 26.

Dr. Pongrácz Aladár
főispán

A miniszterhez intézett felterjesztés másodpéldánya, aláírva, de körbélyegző nélkül.

Lelőhelye: Pest megyei Levéltár: Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye alispánjának iratai 32.135/1946.

2.

1946. január 29.

Jegyzőkönyv a Nagy János pilisszántói erdőőr elleni rendőri atrocitásokról

Jegyzőkönyv

Felvétetett a pilisszentkereszti m. áll. erdőhivatal hivatalos helyiségében 1946. évi január hó 29-én.

Tárgy:

Nagy János m. áll. erdőőr pilisszántói lakos fegyverügyben való letartóztatása rendőrség által.

Nagy János erdőőr előadja, hogy f. évi január hó 28-án reggel 5 óra 30 perckor egy rendőr, egy több ízben elfogott fatolvaj kíséretében, nevezetesen Hanvölgyi Gergellyel a lakásán felköltötték azzal, hogy azonnal menjen a helybeli rendőrbizottság őrszobájára.

Belépve nevezett erdőőr az őrszobára, hol a rendőrökön kívül 5-6 többízben büntetett fatolvaj is volt, a szobában tartózkodó Pető Lajos rendőrszázadosnál jelentkezett. Ki felszólította, hogy a nála levő 35 M. fegyvert adja elő, mert különben fejbe lesz lőve, mert ugyanis megtaláljuk, hogy hol van a fegyvere. Erre nevezett erdőőr előadta, hogy nála ugyan volt puska, de azt az orosz katonaság egy előtte megtörtént razzia alkalmával elvitte, amit a helybeli rendőrség igazolt. Erre a rendőrszázados azt mondta, hogy Kormos Pál pilisszántói lakos állítása szerint vagy /van - NDI/ egy másik puska is nála. Erre nevezett erdőőr előadta, hogy igen,

Kormos Pál hozott a lakására egy puskát, hogy az neki nem kell, és odaadja neki. Azonban azon puskát egy alkalommal már fent említett orosz katonaság által megejtett razzia előtt két nála járt orosz katona el is vitt, úgy azt sem tudja előadni, mivel már nincs a birtokában. Ezután a rendőrszázados felhívta, hogy menjen haza, és beszélje meg a családjával, hogy a puskát elő kell adni, különben fejbe lesz löve, és két óra múlva jöjjön vissza. Nevezett hazamenve jelentést küldött a pilisszentkereszti áll. erdőhivatalhoz, melyet a szolgálatilag távollévő hivatalvezető erdőmérnök helyett az őtet /!-NDI/ helyettesítő Katona Ferenc erdőőr vett át.

A nevezett erdőőr a fent kiadott két óra letelte után ismét visszatért a rendőrszobára, és közölte a rendőrszázadossal, hogy nála fegyver nincsen, így előadni nem tudja, ha százados úr gondolja, tartson házkutatást nála, s őt engedje szabadon, mert az erdőbe szolgálatba kell mennie. _ Erre nevezett rendőrszázados "semmi közöm hozzá, nekem a puskát teremtsse elő" kijelentéssel haza küldte, mire hazamenve megkapta az erdőhivatal utasítását. - Nevezett erdőőr az erdőhivatal írásbeli rendelkezését magához véve bement az őrszobára, és közölte a rendőrszázadossal, hogy őneki feletteseitől szigorú parancsa van, - ki azt meg sem hallgatva "nem érdekel" kijelentéssel ismételten felhívta, hogy a dolgot jól gondolja meg, és a puskát adja elő. Nevezett erdőőr ezután ismét csak azt mondta, nem adhatja elő, mivel a puska birtokában nincs. - Erre a rendőrszázados "elmehet, de jól gondolja meg a dolgot, és gondoljon a családjára, mert a puskát ugyanis megtaláljuk, és főbe lesz löve" kijelentéssel elbocsájtotta.

Nagy János erdőőr, hozzá intézett azon kérdésre, hogy az ügyvel kapcsolatban van-e még valami előadni valója, a következő jelentést teszi: "60 éves ember vagyok, 45 éve erdészeti szolgálatban, s jelenleg is mint felesketett erdőőr teljesítek szolgálatot a pilisszentkereszti m. áll. erdőhivatalnál. Soha büntetve nem voltam semmiért, mindenkor az igazságot szolgáltam, miért is 1945. őszén a pilisszántói fatolvajok, kiket az erdőből akartam kizavarni, megverték. - Fegyver birtokomban nincs. - Az időközben hozzám került fegyvereket is, mint fentebb előadtam, az orosz katonaság elvitte. - Mélyeket egyébként a helybeli rendőrbiztosságnál bejelentettem, kik azt mondták, hordhatom a puskát magammal. - Így

tudtommal - mivel tudomásom szerint az 1935. évi IV. t.c. hatályon kívül helyezve nincs - s így, felesküdt erdőőr lévén magyar hatóságokkal szemben külön fegyvertartási engedélyre szükségem sincs, kihágást nem követtem el. - S a rendőrség által foltvajok előtt lefolytatott kihallgatás következtében a faluban gúny tárgyává vagyok kitéve, így tekintélyem sincs, mivel az amúgy is elharapódzott falopások ellen megfelelően eljárni nem tudok. A lakosság eddig is állandóan megveréssel fenyegetett, mert szolgálatomat mindkor /!-NDI/ láttam el, de ezek után a lakosság ezt látva annyira elkapatta magát, hogy szolgálatomban életem sincs biztonságban".

Kmft.

Aláírás s.k.

m. áll. erdőmérnök

Aláírás s.k.

jegyzőkönyvvezető

Aláírás s.k.

erdőőr

A másolat hitelül:

Budapest, 1946. július 3.

olvashatatlan aláírás

főispáni titkár

Körbélyegző: PEST-PILIS-SOLT-KISKUN VÁRMEGYE FŐISPÁNJA

Gépírt, hitelesített másolat.

Lelőhelye: Az 1. sz. alatt közölt irat melléklete.